

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник ректора ХНАДУ

професор _____ Гладкий І.П.

«__» _____ 2014 року

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни **«Числові методи і моделювання на ЕОМ»**

підготовки

бакалавра

галузі знань

0502 «Автоматика та управління»

напряму **6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»**

кваліфікація **«Бакалавр з автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій»**

Шифр за ОПП СВСПН **08**

2014 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Харківським національним автомобільно-дорожнім університетом.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

доцент кафедри Автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій кандидат технічних наук
доцент Ільге Ігор Генріхович.

«Узгоджено»

Завідуючий кафедрою Автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій
доктор технічних наук, професор _____ Нефьодов Л.И.
«__» _____ 2014 року

Обговорено та рекомендовано до затвердження на засіданні кафедри Автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій «_7_» квітня_ 2014 року, протокол № 24
Завідуючий кафедрою Автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій
доктор технічних наук, професор _____ Нефьодов Л.И.

Обговорено та рекомендовано до затвердження методичною радою механічного факультету «_11_» _квітня_ 2014 року, протокол №. 9
Голова ради: кандидат технічних наук, професор _____ Кириченко І.Г.

ВСТУП

Робоча навчальна програма з дисципліни «Числові методи і моделювання на ЕОМ» складена у відповідності з вимогами державної навчально-професійної програми підготовки бакалаврів в галузі знань «Автоматика та управління» зі спеціальностей 8.05020201 «Автоматизоване управління технологічними процесами» і 8.05020203 «Автоматика та автоматизація на транспорті» затвердженого наказом МОН України за № 485 від 26.05.2010 року.

Предметом навчальної дисципліни є педагогічно-адаптована система понять про методи розв'язування інженерних та наукових задач автоматизації управління технологічними процесами з використанням чисельних методів та моделювання за допомогою сучасних програмних засобів на ПЕОМ.

Міждисциплінарні зв'язки: вважаючи, що навчальна дисципліна «Числові методи і моделювання на ЕОМ» починається на 3 курсі, вона повинна інтегрувати у професійному сенсі цикли фундаментальних, комп'ютерних та кібернетичних дисциплін. При цьому необхідно, щоб знання, набуті в цих дисциплінах застосовувались при формуванні уявлень, пов'язаних з методами розв'язування інженерних та наукових задач. При вивченні даної дисципліни необхідні знання, які придбані по дисциплінам:

- 1) вища математика;
- 2) методи оптимізації;
- 3) теорія імовірності та математична статистика;
- 4) Алгоритмізація і програмування
- 5) Типові технологічні об'єкти і процеси виробництва”,

Знання та вміння, що набуваються у результаті вивчення дисципліни, необхідні для вивчення дисциплін: «Системний аналіз складних систем управління», «Теорія прийняття оптимальних рішень», «Системи автоматизованого проектування комп'ютерно-інтегрованих технологій», а також при виконанні дипломних робіт й проектів.

Програма навчальної дисципліни складається із десяти змістових модулів:

1. Прямі і ітераційні методи
2. Алгоритми та програми розрахунків за формулами та таблицями
3. Методи розв'язку систем алгебраїчних рівнянь
4. Методи розв'язку диференціальних рівнянь та їх систем
5. Числові методи моделювання систем з розподіленими параметрами
6. Методи розв'язку оптимізаційних задач
7. Моделювання лінійних систем
8. Моделювання стохастичних систем
9. Моделювання та оптимізація типових процесів тепло- та масообміну
10. Програмні засоби моделювання на ЕОМ

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «**Числові методи і моделювання на ЕОМ**» є підготовка бакалавра згідно кваліфікаційним вимогам до вирішення інженерних та наукових задач автоматизації управління технологічними процесами з використанням чисельних методів та моделювання за допомогою сучасних програмних засобів на ПЕОМ.

1.1 Основними завданнями вивчення дисципліни «**Числові методи і моделювання на ЕОМ**» полягають у формуванні у студентів системи знань, вмінь та уявлень про методи і принципи використання чисельних методів та моделювання на ЕОМ для розв'язання інженерних та наукових задач. Придбані майбутніми фахівцями знання і уміння повинні бути достатніми для кваліфікованого вирішення питань, що виникають на практиці при вирішенні задач автоматизації управління технологічними процесами.

1.2 Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:
знати (згідно рівня підготовки):

- елементи теорії похибок;
- сутність і класифікацію прямих і ітераційних методів розв'язку інженерних задач;
- наближені методи розв'язання нелінійних алгебраїчних та трансцендентних рівнянь та їх систем;
- методи математичної обробки експериментальних даних;
- наближені методи диференціювання та інтегрування функцій;
- числові методи розв'язання звичайних диференціальних рівнянь, диференціальних рівнянь у частинних похідних та їх систем;
- можливості і методи застосування сучасних програмних пакетів для розв'язання задач моделювання та оптимізація типових процесів тепло- та масообміну, задач моделювання лінійних і стохастичних систем;
- порівняльну характеристику методів оптимізації та можливості їх застосування.

вміти (згідно рівня підготовки):

- використовувати вивчені методи для розв'язання конкретних задач з застосуванням персонального комп'ютера;
- самостійно розробляти ефективні алгоритми для розв'язання задач автоматизації управління технологічними процесами;
- здійснювати математичну обробку експериментальних даних із застосуванням сучасних програмних комплексів;
- розробити алгоритм розв'язання математичної моделі та отримати результати розрахунку на ЕОМ для розв'язання інженерних задач із застосуванням сучасних програмних комплексів;
- зробити доцільний вибір методу оптимізації для конкретного процесу; реалізувати розроблений алгоритм на ЕОМ та проаналізувати оптимальні результати;

- будувати і використовувати комп'ютерні моделі лінійних та стохастичних систем;

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **162** години 4,5 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Прямі і ітераційні методи

Тема 1. Основні теоретичні відомості про чисельні методи.

Тема 2. Розв'язування нелінійних рівнянь з однією змінною.

Змістовий модуль 2. Алгоритми та програми розрахунків за формулами та таблицями

Тема 3. Апроксимація табличних даних. Інтерполяція функцій.

Тема 4. Чисельне диференціювання.

Тема 5. Чисельне інтегрування

–

Змістовий модуль 3. Методи розв'язку систем алгебраїчних рівнянь

Тема 6. Прямі методи розв'язку систем алгебраїчних рівнянь

Тема 7. Ітераційні методи розв'язку систем алгебраїчних рівнянь

Змістовий модуль 4. Методи розв'язку диференціальних рівнянь та їх систем.

Тема 8. Однокрокові і багатокрокові методи інтегрування задач Коші для звичайних диференціальних рівнянь та їх систем.

Тема 9. Граничні задачі для звичайних диференціальних рівнянь, методи їх інтегрування.

Змістовий модуль 5. Числові методи моделювання систем з розподіленими параметрами.

Тема 10. Інтегрування граничних задач для рівнянь у частинних похідних за допомогою різницевої схем. Методи розв'язування сіткових рівнянь.

Тема 11. Поняття про проєкційні та варіаційні методи інтегрування граничних задач у частинних похідних. Поняття про метод скінченних елементів.

Змістовий модуль 6. Методи розв'язку оптимізаційних задач

Тема 12. Класифікація методів оптимізації. Методи розв'язування одновимірних нелінійних оптимізаційних задач

Тема 13 Методи розв'язування багатовимірних нелінійних оптимізаційних задач

Тема 14 Методи розв'язування задач лінійного цілочислового програмування

Змістовий модуль 7. Моделювання лінійних систем

Тема 15. Комп'ютерне моделювання лінійних систем управління

Змістовий модуль 8. Моделювання стохастичних систем

Тема 16 Імітаційне моделювання. Поняття статистичного експеримента. Моделювання випадкових факторів.

Змістовий модуль 9. Моделювання та оптимізація типових процесів тепло- та масообміну

Тема 17 Системи комп'ютерного моделювання теплових та масообмінних процесів

Змістовий модуль 10. Програмні засоби моделювання на ЕОМ

Тема 18 Програмні засоби загального призначення MATLAB і MathCAD.

3. Рекомендована література

1. Кетков Ю. Л. MATLAB 7: Программирование, численные методы. – СПб.: БХВ-Петербург, 2005. – 752 с.
2. Черняк А. А., Новиков В. А., Мельников О. И. и др. Математика для экономистов на базе MathCAD. – СПб.: БХВ-Петербург, 2003. – 496 с.
3. Банди В. Методы оптимизации. Вводный курс.,-М.:Радио и связь,1988.-125с.
4. Таха, Хемди А. Введение в исследование операций, 7-е издание.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 912с.: ил. – Парал. тит. англ.
5. Сухарев А.Г., Тимохов А.В., Федоров В.В. Курс методов оптимизации: учеб. пособие-2-ое изд.-М.:ФИЗМАТЛИТ, 2005
6. Фельдман Л.П., Петренко А.І. Дмитрієва О.А. Чисельні методи в інформатиці: Підручник/ За ред. М.З. Згуровського. – К.: Вид. група ВНУ, 2006. – 480 с.
7. Мак – Кракен Д., Дрон У. Численные методы и программирование на ФОРТРАНе. – М.: Мир, 1977. – 584 с.
8. Бахвалов Н. С. Численные методы . Т. И. Анализ, алгебра, обычные дифференциальные уравнения. – М.: Наука, 1975. – 631 с.
9. Ляшенко М.Я., Головань М.С. Чисельні методи: Підручник. Либідь. 1996. – 288 с.
10. Численные методы / Н. И. Данилина, Н. С. Дубровская, О. П. Кваша и др. – М.: Высшая шк., 1976. – 368 с.
11. Ракитский Ю. В., Устинов С. М., Черноруцкий И. Т. Численные методы решения жестких систем. – М.: Наука, 1979. – 587 с.
12. Плис А.И., Сливина Н.А. Mathcad. Математический практикум для инженеров и экономистов: – М.: Финансы и статистика, 2003. – 656с.
13. Д. Мэтьюз, Г. Цинк, Д. Куртис. Численные методы. Использование Matlab, –М. Издательский дом “Вильямс”, 2001. – 720 с. 720 с.
14. Иванов В. В. Методы вычислений на ЕОМ. – Киев: Наук. думка, 1986. – 584 с.

15. Маліков В.Т., Кветний Р.Н. Вычислительные методы и применение ЭВМ. – К.: Высшая школа., 1989. – 213 с.
16. Кветний Р.Н. Методи комп'ютерних обчислень: Навчальний посібник. /МО І науки України. – Вінниця: ВДГУ, 2001. – 148 с.
17. Ортега Дж., Пуп У. Введение в численные методы решения дифференциальных уравнений. – М.: Наука, 1986. – 288 с.
18. Молчанов И. М. Машинные методы решения прикладных задач, диф. уравнений. – Киев: Наук. Думка, 1988. – 344 с.
19. Прикладные методы и программирование в численном анализе. – М.: Изд-во Моск. ун – ту, 1985. – 185 с.
20. Очков В.Ф.. Mathcad 7 Pro для студентов и инженеров. – М.: Компьютер-пресс, 1998.
21. Вентцель Е.С. Исследование операций: задачи, принципы, методология. – М.: Высшая школа, 1988. – 203 с.
22. Штойер Р. Многокритериальная оптимизация, теория, вычисления и приложения. – М.: Радио и связь, 1992. – 504 с.

4. **Формою** підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є іспит.

Згідно наказу МОН України від 30.12.05 р. № 774 підсумкова оцінка знань з навчальної дисципліни може визначатися як середньозважена результатів засвоєння окремих залікових модулів за згодою студента.

Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Критерії
90-100	Відмінно	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком , без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані , якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального .
82 – 89	Добре	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком , без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального .
75 – 81		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком , без прогалин, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо , усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилкам
67 – 74	Задовільно	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний частково , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки .
60 – 66		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , багато передбачені програмою навчання навчальні завдання не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального .

35 – 59	Незадовільно	FX	« Незадовільно »- теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань(з можливістю повторного складання)
1 – 34		F	« Неприйнятно » - теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до якого-небудь значимого підвищення якості виконання навчальних завдань.(з обов'язковим повторним курсом)

5. Засоби діагностики успішності навчання

Засобами діагностики з дисципліни є тестовий контроль з використанням ПК та виконання лабораторних робіт, захист курсової роботи

Розробник програми:

доцент кафедри автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій

к.т.н. доцент _____ Ільге І.Г.